

Nazaire Gray werd geboren op 21 november 1921, in de buurt van Pointe Sapin, Kent Co. NB. Hij was de zoon van François (Frank) Gray en Emma Mazzerole. Frank was boer en timmerman, en hij en Emma hadden zeven kinderen: zes jongens en één meisje.

In de jaren van de Grote Depressie gingen veel kinderen al op jonge leeftijd van school af om te gaan werken. Zo ook Nazaire, hij was 13 jaar oud toen hij ging werken: bij boeren; als houthakker gedurende de wintermaanden en in de visserij.

In 1940 was in Canada de nieuwe 'National Resources Mobilization Act' (NRMA) van kracht geworden. Als gevolg daarvan werd Nazaire in 1942 opgeroepen om deel te gaan nemen aan de 'Canadian Armed Forces for home defence duty'. Op 15 mei 1942 meldde hij zich hiervoor in Fredericton. Uit de gegevens blijkt dat hij tweetalig was. Hij volgde een basis- en een vervolgtraining als schutter ('rifleman and machine gunner') bij de St. John Fusiliers (MG) in Fredericton.

In de lente van 1943 schreef de priester van Pointe Sapin, Rev. Camille Cormier, een brief aan de militaire autoriteiten waarin hij vertelde dat Nazaire en andere jonge soldaten uit arme families in de omgeving niet gemist konden worden bij de visserij. Hij vroeg of deze jongens -tot september 1943- hun familie mochten ondersteunen bij deze activiteiten, om zo bij te dragen aan een beter inkomen. Dit verzoek werd echter afgewezen.

In deze periode werden de St. John Fusiliers overgeplaatst naar British Columbia, waar ze een beschermende taak kregen. Nazaire diende in Nanaimo en in Prince George. In augustus 1943 werd hij bevorderd tot korporaal en werd hij sectieleider. Op 15 juni 1944 koos Nazaire ervoor om zich aan te melden voor de actieve dienst, overal waar hij nodig mocht zijn. Een paar maanden later gaf hij aan weer 'private' te willen zijn.

Ergens in deze tijd ontmoette Nazaire een jonge vrouw, Rita Dignam, uit Chatham, New Brunswick. Ze werden verliefd, schreven elkaar veel brieven en maakten huwelijksplannen, maar nog voor het huwelijk kon worden voltrokken werd Nazaire in november 1944 plotseling overgeplaatst naar Engeland. In januari 1945 kwam hij aan op het Europese vasteland, waar hij een maand later bij het 'North Shore (NB) Regiment' werd ingedeeld.

Op 8 februari 1945 ging operatie 'Veritable' van start, de invasie van nazi-Duitsland. In de beginfase was het Eerste Canadese Leger verantwoordelijk voor de bevrijding van het Rijnland, de regio ten zuiden van de Rijn. Nazaire vocht in de hevige strijd bij Keppelen en het Balbergerwoud. Op 25 maart staken de Canadezen de Rijn over, het hart van Duitsland in. Een maand later kregen ze orders om naar het noordwesten te trekken met als doel de voltooiing van de bevrijding van Nederland.

Op 5 april kregen het 'North Shore (NB) Regiment' en het 'Régiment de la Chaudière' het bevel om de stad Zutphen in te nemen. Zutphen is een redelijk grote stad aan de oostelijke oever van de IJssel. In het zuiden en oosten van de stad had de rivier deels een andere loop gekregen door de aanleg van grachten.

Deze grachten vormden een natuurlijke barrière, en alle bruggen waren opgeblazen door de Duitsers. Er waren veel in het nauw gedreven jonge Duitse soldaten in de buurt, die met de moed der wanhoop -als voorbeeldige Nazi's- zware tegenstand boden.

De bodem was te zacht voor tanks, en de Geallieerde aanval werd gedaan met vlammenwerpende WASPS en legervoertuigen. In de voorbereiding op de aanval op Zutphen vuurden ze 25-ponds granaten op de stad af, de Duitsers reageerden met artillerievuur vanaf de westkant van de IJssel.

De aanval ging van start op 6 april 1945, op ruim 1 kilometer ten oosten van Zutphen. De 'Chaudières' leidden de aanval op het hart van de stad, terwijl NS (NB) R B & D-Companies op de noordelijke flank aanvielen. NS (NB) R A & C-Companies vielen aan vanaf de linkerflank van de 'Chaudières'.

Om ongeveer 6 uur 's ochtends, toen het nog donker was, rukte de B-Compagnie naar het westen op, maar hun opmars werd gestuit door een gedeeltelijk vernielde brug. De Duitsers waren zich ondertussen bewust van de aanval en zij reageerden snel met zwaar geweervuur. Soms lieten de Duitsers een peloton door, waardoor het geïsoleerd raakte en onder vuur genomen kon worden -al of niet door sluipschutters- met granaten, machinegeweren, geweren en pistolen. Er waren ook van man tot man gevechten. Bovendien maakten de Duitsers gebruik van lichtspoorammunitie om in de vroege ochtend het slagveld te verlichten. Uit de Duitse Spandau-machinegeweren kwamen 1200 schoten per minuut.

De zeer zware tegenstand zorgde ervoor dat de B-Compagnie niet meer dan zo'n kleine 350 meter van het beginpunt kon oprukken. D-Compagnie deed een poging om hen te helpen, maar de Duitse weerstand was zo groot dat zij onmogelijk verder konden gaan. Er moest een nieuw plan gemaakt worden: de A en C-Compagnies gingen zich nu dichter naar de oostkant van de stad verplaatsen om de 'Chaudières' te ontzetten.

Op zaterdag 7 april, de volgende dag, leidde C-Compagnie de opmars. De mannen liepen hierbij tot aan hun middel door een gracht, via een gedeeltelijk verwoeste brug die half in het water lag. Duitse sluipschutters waren echter zeer trefzeker en het was duidelijk dat de mannen van het 'North Shore' hulp nodig hadden om door te kunnen stoten.

Ondersteuning door tanks was nog steeds niet mogelijk, maar het lukte Sgt Roy Savoy van het 'carrier platoon' om drie carriers met machinegeweren en vlammenwerpers over de deels verwoeste brug naar het hart van de stad te sturen. Na een korte inschatting van de omgeving, klom Sgt Savoy in zijn truck en reed met grote snelheid door de straten van de stad, terwijl zijn mannen met hun Browning machinegeweren schoten op bijna alles wat bewoog. Toen zij hun doel bereikten, schoten ze met volle vuurkracht op de vijandelijke posities. Terwijl Sgt

Glendenning en Sgt Howatt met hun eigen trucks oprukten, zorgden de mannen van Sgt Savoy voor ondersteunend vuur. Nu konden A- en C-Companies verdergaan, en zij beveiligden de posities in rondom de vrachtdepots en het spoor bij Zutphen voor de nacht.

De volgende dag, 8 april, leidden tanks en vlammen werpende 'Crocodiles' een aanval in het noordwesten op het spoor en de depots.

Het werd duidelijk dat veel Duitsers Zutphen inmiddels hadden verlaten, maar er waren veel sluipschutters achtergebleven, die bereid waren tot het einde door te vechten. Zutphen moest huis voor huis worden bevrijd. Een aantal NS (NB) R-soldaten en brancardiers raakte hierbij gewond of werd gedood. Op de avond van 8 april was Zutphen bevrijd.

Aalmoezenier Hickey schreef: 'Ik heb meer dan twintig mannen begraven in Zutphen, en de meesten daarvan waren gedood door sluipschutters'.

Uit de legerdocumenten blijkt dat Pte Nazaire Gray op 7 april gesneuveld was. Hij was 23 jaar oud.

Op de ochtend van 9 april, werd er een mis gehouden in de ruïnes van een oud schoolgebouw. Hickey schreef: 'Toen de mannen ter communie gingen, zag ik in elk door de oorlog getekend gezicht mijn eigen diepste verlangen, de hoop dat het einde van de oorlog nabij was'.

Nazaire Gray werd onderscheiden met de volgende medailles: de 1939-45 Star; de France & Germany Star; de War Medal 1939-45 en de CVSM with Clasp.

Hij is begraven op de Canadese Militaire Begraafplaats in Holten, waar hij rust in plot 1, rij H, graf 11.

Bruce Morton, hbrucemorton@outlook.com

NB: de foto van Nazaire Gray is ter beschikking gesteld door de Canadese Militaire Begraafplaats, contactpersoon is Mark Veldhuis (markvldhs@gmail.com)